

Katarzyna Tkocz-Wolny

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Finansów i Ubezpieczeń
Katedra Rachunkowości
katarzyna.tkoczwolny@ue.katowice.pl

ZAKRES SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Streszczenie: Zakres informacyjny sprawozdania finansowego małych i średnich przedsiębiorstw zależy od ich wielkości. Wartość sumy bilansowej, przychody ze sprzedaży i poziom zatrudnienia to wielkości, od których zależy poziom szczegółowości sprawozdania finansowego. Do ustawy o rachunkowości, w ślad za rozwiązaniami UE, wprowadzane są kolejne uproszczenia sprawozdań finansowych małych firm. Powinno to istotnie zmniejszyć ich obciążenia związane z prowadzeniem ksiąg rachunkowych.

Słowa kluczowe: małe i średnie przedsiębiorstwa, jednostki mikro, sprawozdanie finansowe.

Wprowadzenie

Według danych statystycznych obecnie w Polsce działa około 1,8 mln jednostek gospodarczych, z czego 99,8% należy do sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). MŚP stanowią zatem o sile gospodarki ze względu na swoją ilość, a w szczególności ze względu na swój wpływ na gospodarkę. Zgodnie z Raportem PARP niemal połowa (48,5%) polskiego PKB przypada na sektor MŚP, w tym najmniejsze firmy blisko co trzecią (29,7%). Udział średnich podmiotów jest trzy razy mniejszy (11,0%) niż mikrofirm, a małych – prawie cztery razy (7,8%) [Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2012-2013, 2014, s. 17.].

MŚP zatrudniają 70,1% pracujących w sektorze przedsiębiorstw. Charakteryzują się wyższą rentownością obrotu niż firmy duże. Charakteryzują się jeszcze jedną cechą – w okresie kryzysu na światowych rynkach finansowych oraz osłabienia koniunktury gospodarczej na świecie – ich właściciele są optymistami.

Część z MŚP zobowiązana jest do prowadzenia ksiąg rachunkowych, a tym samym sporządzania sprawozdań finansowych. Ze względu na specyfikę działalności MŚP oraz ich rozmiary istotną kwestią jest konieczność dostosowania regulacji prawnych rachunkowości do możliwości tych podmiotów i do potrzeb użytkowników ich sprawozdań. Zasadność wprowadzenia uproszczeń w rachunkowości MŚP, w tym w zakresie sprawozdań finansowych, dostrzega się analizując regulacje krajowe jak i międzynarodowe.

Celem artykułu jest wskazanie, na tle rozwiązań krajowych i międzynarodowych, zakresu obowiązkowo ujawnianych informacji w sprawozdaniu finansowym przez jednostki sektora MŚP. Aby zrealizować cel wykorzystano narzędzia badawcze, takie jak analiza literatury przedmiotu, aktów prawnych oraz sprawozdań finansowych.

1. Klasyfikacja przedsiębiorstw sektora MŚP

Rola i duże znaczenie jednostek MŚP w gospodarce jest akcentowane w publikacjach naukowych i raportach ekonomicznych. Dotyczy to zarówno Polski, Unii Europejskiej (UE), jak i świata. Sektor MŚP dzielony jest najczęściej na jednostki mikro, małe i średnie. Takiej klasyfikacji dokonała m.in. UE, co jest dla niej bardzo przydatne przy określaniu firm mogących korzystać z programów lub polityk UE utworzonych z myślą o małych i średnich przedsiębiorstwach [Kuzior i in., 2014, s. 7].

Kryteria klasyfikacji jednostek sektora MŚP zostały zaprezentowane w Zaleceniu Komisji 2003/361/WE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw [www 1], gdzie mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa definiuje się według liczby pracowników i obrotu lub całkowitego bilansu rocznego, ustalonego dla danego roku obrotowego. Aby jednostka mogła być zaliczona do określonej grupy musi spełnić kryterium ilości zatrudnionych oraz jednego z dwóch wartościowo wyrażonych kryteriów dotyczących rozmiarów działalności, tzn. rocznego obrotu bądź sumy bilansowej. Wielkości opisujące poszczególne grupy podmiotów zawarto w tabeli 1.

Tabela 1. Kryteria klasyfikacji jednostek sektora MŚP w UE

Kryterium ilościowe (nie więcej niż)	Mikroprzedsiębiorstwo	Małe przedsiębiorstwo	Średnie przedsiębiorstwo
Liczba zatrudnionych osób	10	50	250
Obrót (€)	2 000 000	10 000 000	50 000 000
Suma bilansowa (€)	2 000 000	10 000 000	43 000 000

Źródło: [www 1].

W Polsce podziału przedsiębiorstw na mikro, małe i średnie dokonuje ustawa o swobodzie działalności gospodarczej [ustawa z dnia 2 lipca 2004 r.]. Kryteria ilościowe zostały przyjęte w ślad za rozwiązaniami UE i są one tożsame z kryteriami unijnymi. Polski przedsiębiorca, w odróżnieniu do przedsiębiorcy unijnego, określając swój status w sektorze MŚP, musi spełnić wskazane warunki w jednym z dwóch ostatnich lat. Ponadto dookreślono pojęcie obrotów jako obroty netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych. Wyrażone zaś w euro wielkości przelicza się na złoty według średniego kursu ogłoszonego przez NBP w ostatni dzień roku obrotowego wybranego do określenia statusu przedsiębiorcy.

Kryteria klasyfikacji jednostek z punktu widzenia ich wielkości oraz obowiązków sprawozdawczych w UE zostały zaprezentowane w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych¹. W Dyrektywie tej wyodrębniono cztery grupy podmiotów, tzn. mikro, małe, średnie i duże [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE]. Do klasyfikowania podmiotów wykorzystano te same kryteria, tzn. liczbę zatrudnionych osób, obroty i sumę bilansową, zmieniając nieco wielkości opisujące sumę bilansową i obroty dla małych i średnich podmiotów. Klasyfikację podmiotów według nowej Dyrektywy zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2. Kryteria klasyfikacji jednostek sektora MŚP w UE według Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych

Kryterium ilościowe (nie więcej niż)	Mikroprzedsiębiorstwo	Małe przedsiębiorstwo	Średnie przedsiębiorstwo
Liczba zatrudnionych osób	10	50	250
Obrót (€)	700 000	8 000 000	40 000 000
Suma bilansowa (€)	350 000	4 000 000	20 000 000

Źródło: [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE].

Klasyfikując polskie przedsiębiorstwa według wielkości oraz ich obowiązków sprawozdawczych należy odnieść się do ustawy o rachunkowości [ustawa z dnia 29 września 1994 r.], która to w art. 2 wskazuje jednostki zobowiązane do prowadzenia rachunkowości, tym samym do sporządzania sprawozdań finansowych. Z punktu widzenia MŚP istotne są dwie grupy podmiotów. Należą do nich:

¹ Dyrektywa ta zastąpiła czwartą i siódmą Dyrektywę.

- spółki handlowe (osobowe i kapitałowe, w tym również w organizacji) oraz spółki cywilne, a także inne osoby prawne,
- osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 1 200 000 euro.

Ustawa o rachunkowości nie dokonuje podziału na małe, średnie i duże. Różnicuje jednak, w zależności od wielkości podmiotu, obowiązki w zakresie sprawozdawczości. W tym celu dzieli przedsiębiorstwa na jednostki małe, jednostki mikro i pozostałe jednostki [ustawa z dnia 29 września 1994 r.].

Jednostkami małymi w rozumieniu ustawy mogą być spółki osobowe i kapitałowe oraz inne osoby prawne, oddziały przedsiębiorców zagranicznych, osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- a) 17 000 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- b) 34 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- c) 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

Ponadto jednostkami małymi mogą być także osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które stosują dobrowolnie przepisy ustawy o rachunkowości.

Jednostkami małymi nie mogą być natomiast, bez względu na rozmiary prowadzonej działalności, podmioty wymienione w art. 3. ust. 1e pkt 1-7 ustawy, czyli m.in. jednostki działające na podstawie przepisów ustawy Prawo bankowe, ustawy o obrocie papierami wartościowymi, działalności ubezpieczeniowej czy jednostki sektora finansów publicznych.

Warunkiem decydującym o uznaniu jednostki za małą, oprócz spełnienia wyżej określonych parametrów, jest podjęcie decyzji przez ich organ zatwierdzający o stosowaniu uproszczeń przewidzianych w ustawie dla jednostek małych [ustawa z dnia 29 września 1994 r.].

Jednostkami mikro w rozumieniu ustawy są:

1. Spółki handlowe, oddziały przedsiębiorców zagranicznych (w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej) oraz inne osoby prawne – jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok (a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność), nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:
  - suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego – 1 500 000 zł,
  - przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy – 3 000 000 zł,
  - średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty – 10 osób.
2. Stowarzyszenia, związki zawodowe, organizacje pracodawców, izby gospodarcze, fundacje, przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych (w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej), społeczno-zawodowe organizacje rolników, organizacje samorządu zawodowego, organizacje samorządu gospodarczego rzemiosła i Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych – jeżeli nie prowadzą działalności gospodarczej.
3. Osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli przychody netto tych jednostek ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych wyniosły równowartość w walucie polskiej nie mniej niż 1 200 000 euro i nie więcej niż 2 000 000 euro za poprzedni rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych.
4. Osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które prowadzą księgi rachunkowe dobrowolnie, mimo że nie osiągnęły przychodów w wysokości równoważnej 1 200 000 euro [ustawa z dnia 29 września 1994 r.].

Należy podkreślić, że warunkiem koniecznym, aby wyżej wymienione jednostki nabyły status jednostki mikro, jest podjęcie decyzji (uchwały) przez ich organ zatwierdzający w sprawie sporządzania sprawozdania finansowego z zastosowaniem uproszczeń przewidzianych ustawą o rachunkowości dla jednostek mikro.

Jednostkami mikro w żadnym przypadku nie mogą być jednostki sektora finansów publicznych oraz jednostki działające na rynku finansowym (np. banki, zakłady ubezpieczeń, fundusze inwestycyjne, spółki giełdowe).

Natomiast jednostki pozostałe można podzielić na te, których sprawozdania finansowe podlegają corocznemu badaniu przez biegłego rewidenta i te, których sprawozdania finansowe nie podlegają takiemu badaniu. Pozwala to dodatkowo na umowne wyodrębnienie mniejszych i większych przedsiębiorstw.

Kryteria badania sprawozdań finansowych zawarte w art. 64 ust. 1 ustawy o rachunkowości oznaczają, że niektóre małe podmioty gospodarcze będą miały obowiązek badania sprawozdania finansowego, mimo posiadania statusu małej jednostki. Wynika z tego większy niż dotychczas krąg jednostek, które mogą skorzystać z uproszczenia zasad rachunkowości, w tym sprawozdawczości.

2. Sprawozdawczość małych i średnich przedsiębiorstw

Klasyfikując polskie jednostki sektora MŚP z punktu widzenia ich wielkości i obowiązków sprawozdawczych można zatem wyróżnić następujące przedsiębiorstwa:

- jednostki, których sprawozdania finansowe podlegają corocznie badaniu przez biegłego rewidenta,
- jednostki, których sprawozdania finansowe nie podlegają corocznie badaniu przez biegłego rewidenta,
- małe jednostki,
- mikrojednostki.

Zakres sporządzanego przez nie sprawozdania finansowego zależy od tego, do której grupy zostaną zaliczone.

Zasady i wymogi formalne dotyczące rocznego sprawozdania finansowego zawarte są w rozdziale 5 ustawy o rachunkowości [ustawa z dnia 29 września 1994 r.]. Zgodnie z tym aktem prawnym na koniec roku obrotowego, którym jest rok kalendarzowy lub inny okres trwający 12 pełnych miesięcy kalendarzowych, jednostki sektora MŚP (tzn. jednostki, których sprawozdania finansowe nie podlegają corocznie badaniu przez biegłego rewidenta, małe jednostki i jednostki mikro) mają obowiązek sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego składającego się z:

- bilansu,
- rachunku zysków i strat,
- informacji dodatkowej obejmującej wprowadzenie do sprawozdania finansowego i dodatkowe informacje i objaśnienia.

Ponadto przedsiębiorstwa, które mają formę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością bądź spółki komandytowo-akcyjnej sporządzają sprawozdanie z działalności jednostki [Kiziukiewicz, Sawicki, 2012, s.237].

Jednostki mające obowiązek corocznego badania sprawozdania finansowego przez biegłego rewidenta, dodatkowo muszą także sporządzić:

- rachunek przepływów pieniężnych oraz
- zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym.

Zatem rachunek przepływów pieniężnych i zestawienie zmian w kapitale własnym nie są obligatoryjnymi elementami sprawozdania dla jednostek, których sprawozdania finansowe nie podlegają corocznie badaniu przez biegłego rewidenta, jednostek małych i jednostek mikro. Warto jednak pamiętać o tym, że wymienione przedsiębiorstwa mogą te dodatkowe elementy sprawozdania finansowego sporządzać fakultatywnie, co zdarza się niezmiernie rzadko [Czaja-Cie-szyńska, 2012, s. 53].

Jednostki gospodarcze zobowiązane są do sporządzenia sprawozdania finansowego według wzorów zawartych w załączniku nr 1 do ustawy o rachunkowości. W porównaniu z tymi wzorami przedsiębiorstwa nie posiadające obowiązku badania sprawozdań finansowych mogą sporządzić sprawozdanie w formie uproszczonej. Oznacza to, że mogą zamieszczać w sprawozdaniu finansowym tylko pozycje oznaczone we wzorze dużymi literami i cyframi rzymskimi. Informację dodatkową sporządza się także w odpowiednio uproszczonej formie [Kuzior i in., 2014, s. 39]. Uproszczenia te odnoszą się do przedsiębiorstw, które w myśl art. 50 ustawy o rachunkowości mogą korzystać z uproszczeń przy prowadzeniu rachunkowości i sporządzaniu sprawozdania finansowe, czyli tych, które w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym spełniały dwa z następujących trzech warunków:

- Średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wyniosło nie więcej niż 50 osób.
- Suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego w walucie polskiej nie przekroczyła równowartości 2 000 000 euro.
- Przychody netto ze sprzedaży produktów i towarów oraz operacji finansowych w walucie polskiej nie przekroczyły równowartości 4 000 000 euro.

Ustawa o rachunkowości, w art. 50, ust. 3, dopuszcza także inne uproszczenia związane z wykazywanymi pozycjami, a mianowicie w przypadku, gdy informacje dotyczące poszczególnych pozycji sprawozdania finansowego nie wystąpiły w przedsiębiorstwie zarówno w roku obrotowym, jak i za rok obrotowy poprzedzający rok obrotowy, to przy sporządzaniu sprawozdania finansowego pozycje te pomija się.

Informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym mogą być także wykazywane z większą, niż określono we wzorze, szczegółowością, jeżeli wynika to z potrzeb lub specyfiki jednostki.

Warto jednak pamiętać, że uproszczenia wynikające z art. 50 ustawy rachunkowości dotyczą prowadzenia całej rachunkowości, a nie tylko sporządzania sprawozdań finansowych. Uproszczenia w przyjętych przez omawiane jednostki zasadach (polityce) rachunkowości można ująć w trzech obszarach, tj:

- sprawozdawczość finansowa,
- zasady wyceny,
- zwolnienia ze stosowania niektórych przepisów [Pfaff, red., 2015, s. 42].

Pomimo że sprawozdawczość finansowa stanowi odrębną grupę uproszczeń, to jednak każdy z tych obszarów w sposób bezpośredni lub pośredni wpływa na kształt sprawozdania finansowego [Kuzior i in., 2014, s. 42].

Jednostki małe mogą sporządzić sprawozdanie w formie uproszczonej, zgodnej z załącznikiem nr 5 do ustawy o rachunkowości. Oznacza to:

- możliwość sporządzania skróconego sprawozdania finansowego (jedynie wprowadzenia do sprawdzania finansowego, uproszczonego bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej z ograniczoną ilością ujawnień),
- zwolnienie ze sporządzania sprawozdania z działalności oraz możliwość nie sporządzania zestawienia zmian w kapitale własnym oraz rachunku przepływów pieniężnych [www 2].

Wprowadzenie do sprawozdania finansowego obejmuje w szczególności:

- firmę, siedzibę i adres albo miejsce zamieszkania i adres oraz numer we właściwym rejestrze sądowym albo ewidencji,
- wskazanie czasu trwania działalności jednostki, jeżeli jest ograniczony,
- wskazanie okresu objętego sprawozdaniem finansowym,
- wskazanie zastosowanych uproszczeń przewidzianych dla jednostek małych,
- wskazanie, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostkę w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania przez nią działalności,
- omówienie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny aktywów i pasywów (także amortyzacji), ustalenia wyniku finansowego oraz sposobu sporządzenia sprawozdania finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru.

Zakres informacji ujawnionych w uproszczonej wersji bilansu i rachunku zysków i strat jednostki małej przedstawiono w tabelach 3-5.

Tabela 3. Wzór bilansu dla jednostki małej

AKTYWA	Kwota	PASYWA	Kwota
<p>A. Aktywa trwałe</p> <p>I. Wartości niematerialne i prawne.</p> <p>II. Rzeczowe aktywa trwałe, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – środki trwałe, – środki trwałe w budowie. <p>III. Należności długoterminowe.</p> <p>IV. Inwestycje długoterminowe, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nieruchomości, – długoterminowe aktywa finansowe. <p>V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe</p>		<p>A. Kapitał (fundusz) własny</p> <p>I. Kapitał (fundusz) podstawowy.</p> <p>II. Kapitał (fundusz) zapasowy, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nadwyżka wartości sprzedazy, – (wartości emisyjnej) nad wartość, nominalną udziałów (akcji). <p>III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – z tytułu aktualizacji wartości godziwej <p>IV. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe.</p> <p>V. Zysk (strata) z lat ubiegłych.</p> <p>VI. Zysk (strata) netto.</p> <p>VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość) ujemna</p>	
<p>B. Aktywa obrotowe</p> <p>I. Zapasy.</p> <p>II. Należności krótkoterminowe, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) z tytułu dostaw i usług, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – do 12 miesięcy, – powyżej 12 miesięcy. <p>III. Inwestycje krótkoterminowe, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) krótkoterminowe aktywa finansowe, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – środki pieniężne w kasie i na Rachunkach. <p>IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe.</p> <p>C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) Podstawowy.</p> <p>D. Udziały (akcje) własne</p> <p>Aktywa razem</p>		<p>B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania</p> <p>I. Rezerwy na zobowiązania, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne <p>II. Zobowiązania długoterminowe, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – z tytułu kredytów i pożyczek. <p>III. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) z tytułu kredytów i pożyczek; b) z tytułu dostaw i usług, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – do 12 miesięcy, – powyżej 12 miesięcy; c) fundusze specjalne. <p>IV. Rozliczenia międzyokresowe</p> <p>Razem pasywa</p>	

Źródło: [ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości].

Tabela 4. Układ Rachunku zysków i strat (wariant kalkulacyjny) dla jednostki małej

	Przychody i koszty	Kwota
A.	Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	
B.	Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	
C.	Koszty sprzedaży	
D.	Koszty ogólnego zarządu	
E.	Zysk (strata) ze sprzedaży (A – B – C – D)	
F.	Pozostałe przychody operacyjne, w tym: – aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	
G.	Pozostałe koszty operacyjne, w tym: – aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	
H.	Przychody finansowe, w tym:	
I.	Dywidendy i udziały w zyskach od jednostek, w których jednostkach posiada zaangażowanie w kapitale, w tym: – od jednostek powiązanych, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale.	
II.	Odstęki, w tym: – od jednostek powiązanych.	
III.	Zysk z tytułu rozchodów aktywów finansowych, w tym: – w jednostkach powiązanych.	
IV.	Aktualizacja wartości aktywów finansowych	
I.	Koszty finansowe, w tym:	
I.	Odstęki, w tym: – dla jednostek powiązanych.	
II.	Strata z tytułu rozchodów aktywów finansowych, w tym: – w jednostkach powiązanych.	
III.	Aktualizacja wartości aktywów finansowych	
J.	Zysk (strata) brutto (E + F – G + H – I)	
K.	Podatek dochodowy	
L.	Zysk (strata) netto (J – K)	

Źródło: [ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości].

Tabela 5. Układ Rachunku zysków i strat (wariant porównawczy) dla jednostki małej

Przychody i koszty	Kwota
A. Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi	
I. Przychody netto ze sprzedaży.	
II. Zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodania, zmniejszenie – wartość ujemna).	
III. Koszty wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki	
B. Koszty działalności operacyjnej	
I. Amortyzacja.	
II. Zużycie materiałów i energii.	
IV. Usługi obce.	
V. Wynagrodzenia.	
VI. Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, w tym:	
– emerytalne.	
IV. Pozostałe koszty, w tym:	
– wartość sprzedanych towarów i materiałów	
C. Zysk (strata) ze sprzedaży (A – B)	
D. Pozostałe przychody operacyjne, w tym:	
– aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	
E. Pozostałe koszty operacyjne, w tym:	
– aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	
F. Przychody finansowe, w tym:	
I. Dywidendy i udziały w zyskach od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale, w tym:	
– od jednostek powiązanych, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	
II. Odsetki, w tym:	
– od jednostek powiązanych.	
III. Zysk z tytułu rozchodów aktywów finansowych, w tym:	
– w jednostkach powiązanych.	
IV. Aktualizacja wartości aktywów finansowych	
G. Koszty finansowe, w tym:	
I. Odsetki, w tym:	
– dla jednostek powiązanych.	
II. Strata z tytułu rozchodów aktywów finansowych, w tym:	
– w jednostkach powiązanych.	
III. Aktualizacja wartości aktywów finansowych	
H. Zysk (strata) brutto (C + D – E + F – G)	
I. Podatek dochodowy	
J. Zysk (strata) netto (H-I)	

Źródło: [ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości].

Uproszczony zakres informacji zawartych w dodatkowych informacjach i objaśnieniach zawarty jest w załączniku nr 5 do ustawy o rachunkowości [ustawa z dnia 29 września 1994 r.].

Jednostki mikro mogą ponadto skorzystać z dodatkowych uproszczeń w zakresie sprawozdawczości finansowej. Oznacza to, że mogą sporządzać skróconą wersję sprawozdania finansowego obejmującą tylko bilans i rachunek zysków i strat. Jednostka mikro, zgodnie z art. 48 ust. 3 ustawy o rachunkowości, może bowiem zostać zwolniona z obowiązku sporządzania informacji dodatkowej oraz rocznego sprawozdania z działalności (art. 49 ust 4 ustawy o rachunkowości), pod warunkiem, że przedstawi informacje uzupełniające do bilansu określone z załączniku nr 4 do ustawy o rachunkowości [ustawa z dnia 29 września 1994 r.].

Sprawozdanie finansowe jednostki mikro składa się zatem z:

- informacji ogólnych,
- bilansu,
- informacji uzupełniających do bilansu,
- rachunku zysków i strat.

Informacje ogólne zawierają:

1. Firmę, siedzibę i adres albo miejsce zamieszkania i adres oraz numer we właściwym rejestrze sądowym albo ewidencji.
2. Wskazanie czasu trwania działalności jednostki, jeżeli jest ograniczony.
3. Wskazanie okresu objętego sprawozdaniem finansowym.
4. Wskazanie zastosowanych zasad rachunkowości przewidzianych dla jednostek mikro z wyszczególnieniem wybranych uproszczeń.
5. Wskazanie, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostkę w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania przez nią działalności.
6. Omówienie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny aktywów i pasywów (także amortyzacji), pomiaru wyniku finansowego oraz sposobu sporządzenia sprawozdania finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru [ustawa z dnia 29 września 1994 r.].

Natomiast informacje uzupełniające do bilansu mikrojednostki, które zastępują informacje dodatkową oraz sprawozdanie z działalności jednostki, obejmują następujące dane:

1. Kwotę wszelkich zobowiązań finansowych, w tym z tytułu dłużnych instrumentów finansowych, gwarancji i poręczeń lub zobowiązań warunkowych nieuwzględnionych w bilansie, ze wskazaniem charakteru i formy wierzytel-

- ności zabezpieczonych rzeczowo; wszelkie zobowiązania dotyczące emerytur oraz jednostek powiązanych lub stowarzyszonych są ujawniane odrębnie.
2. Kwotę zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ze wskazaniem oprocentowania, głównych warunków oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii.
  3. O udziałach (akcjach) własnych, w tym:
    - a) przyczynę nabycia udziałów (akcji) własnych dokonanego w roku obrotowym,
    - b) liczbę i wartość nominalną nabytych oraz zbytych w roku obrotowym udziałów (akcji), a w przypadku braku wartości nominalnej, ich wartość księgową, jak też część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują,
    - c) w przypadku nabycia lub zbycia odpłatnego, równowartość tych udziałów (akcji),
    - d) liczbę i wartość nominalną lub w razie braku wartości nominalnej, wartość księgową wszystkich udziałów (akcji) nabytych i zatrzymanych, jak również część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują.

Zakres informacji ujawnionych w uproszczonej wersji bilansu i rachunku zysków i strat jednostki mikro przedstawiono w tabelach 6 i 7.

Tabela 6. Wzór bilansu dla jednostki mikro

AKTYWA	Kwota	PASYWA	Kwota
A. Aktywa trwałe – w tym środki trwałe		A. Kapitał (fundusz) własny – w tym kapitał (fundusz) podstawowy, – w tym należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)	
B. Aktywa obrotowe – w tym zapasy, – w tym należności krótkoterminowe		B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania – w tym rezerwy na zobowiązania, – w tym zobowiązania z tytuły kredytów i pożyczek	
Aktywa razem		Razem pasywa	

Źródło: [ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości].

Tabela 7. Układ Rachunku zysków i strat dla jednostki mikro

Przychody i koszty	Kwota
1	2
A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej i zrównane z nimi, w tym zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna)	
B. Koszty podstawowej działalności operacyjnej: <ol style="list-style-type: none"> I. Amortyzacja. II. Zużycie materiałów i energii. III. Wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia. IV. Pozostałe koszty 	

cd. tabeli 7

1	2
C. Pozostałe przychody i zyski, w tym aktualizacja wartości aktywów	
D. Pozostałe koszty i straty, w tym aktualizacja wartości aktywów	
E. Podatek dochodowy	
F. Zysk/strata netto (A – B + C – D – E)	
lub	
G. Wynik finansowy netto ogółem (A – B + C – D – E), w tym:	
I. Nadwyżka przychodów nad kosztami (wartość dodatnia).	
II. Nadwyżka kosztów nad przychodami (wartość ujemna) dla jednostek mikro nieprowadzących działalności gospodarczej	

Źródło: [ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości].

Jak wynika z pozycji G Rachunku zysków i strat jednostki mikro nieprowadzącej działalności gospodarczej (np. stowarzyszenia, fundacje) ustalają wynik finansowy jako różnicę pomiędzy przychodami a kosztami i odnoszą ją (po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego) na przychody lub koszty w następnym roku obrotowym [Pfaff, red., 2015, s. 45].

Podsumowanie

Podsumowując można stwierdzić, że zakres informacyjny sprawozdania finansowego jednostki sektora MŚP zależy od jej wielkości. Czyli wartość sumy bilansowej, przychody ze sprzedaży i poziom zatrudnienia to wielkości, od których zależy poziom szczegółowości sprawozdania finansowego. Niestety aktualne przepisy ustawy o rachunkowości nie dzielą jednoznacznie jednostek na mikro, małe i średnie. Ustawa o rachunkowości określa jedynie jednostkę mikro i jednostkę małą łącznie z konsekwencjami sprawozdawczymi przynależności do tych kategorii jednostek. W artykule wskazano, na tle rozwiązań krajowych i międzynarodowych, na zakres obowiązkowo ujawnianych informacji w sprawozdaniu finansowym przez jednostki sektora MŚP. Pokazano bowiem dokładnie uroszczenia, jakie są przewidziane dla małych i mikro podmiotów, które to w bardzo ogólny sposób mogą przedstawić informacje finansowe [Rówińska, 2014, s. 228].

Wprowadzane w ustawie o rachunkowości zmiany, poprzez bardziej przyjazne przepisy, mają spowodować poprawę funkcjonowania mniejszych podmiotów. Uproszczenia, na które wskazują regulacje dyrektywy i nowelizacji ustawy o rachunkowości odnoszą się do zakresu informacji ujawnianych w sprawozdaniu finansowym. Czas pokaże, czy skrócenie do minimum informacji ujawnianych w rocznych sprawozdaniach, to wystarczające uproszczenie dla małych podmiotów.

Literatura

- Czaja-Cieszyńska H. (2012), *Dostosowanie sprawozdawczości finansowej w mikro i w małych przedsiębiorstwach w Polsce do Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*, CeDeWu, Warszawa.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dz.Urz. L 182/19 z 29.6.2013.
- Kiziukiewicz T., Sawicki K. (2012), *Rachunkowość małych przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa.
- Kuzior A., Pfaff J., Poniatowska L., Rówińska M. (2014), *Kierunki transformacji sprawozdawczości małych i średnich przedsiębiorstw na tle regulacji międzynarodowych*, CeDeWu, Warszawa.
- Pfaff J., red., (2015), *Rachunkowość małych i średnich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice.
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2012-2013* (2014), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Rówińska M. (2014), *Zakres sprawozdania finansowego małych i średnich jednostek gospodarczych*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, nr 69.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. z 2013 r., poz. 672 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 152, poz. 1223 z późn. zm.
- [www 1] http://europa.eu/legislation_summaries/enterprises/business_environment/n26026_pl.htm (dostęp: 29.06.2015).
- [www 2] <https://www.premier.gov.pl> (dostęp 29.06.2015).

SCOPE OF THE FINANCIAL STATEMENTS OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

Summary: The information scope of the financial statements of small and medium-sized enterprises depends on their size. The value of total assets, revenues from sales and employment levels that size, which determine the level of detail in the financial statements. To the Accounting Act, in the wake of EU developments, they are introduced to simplify further the financial statements of small companies. This should significantly reduce the burden of keeping accounts.

Keywords: small and medium enterprises, micro enterprises, financial statements.